

O'QUVCHI – YOSHLARGA XORIJIY TILLARNI O'RGATISHDA INGLIZ TILINING AHAMIYATI

Babajanova Ikbol Salomaddinovna

O'zbekiston Respublikasi IIVning Xorazm akademik litseyi

Ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada o'quvchi – yoshlarga xorijiy tillarni o'rganishda ingliz tilining ahamiyati, uni o'qitish usullari haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: Til, muloqot, o'qitish metodikasi, metodik bilim, talaffuz, leksika, grammatika, tinglash, eshitish, dinamika.

Аннотация: В статье описывается значение английского языка в изучении иностранных языков студентами и молодежью, а также методы его преподавания.

Ключевые слова: Язык, общение, методика обучения, методические знания, произношение, словарный запас, грамматика, аудирование, слух, динамика.

Annotation: The article describes the importance of the English language in learning foreign languages for students and young people, and the methods of teaching it.

Key words: Language, communication, teaching methodology, methodological knowledge, pronunciation, vocabulary, grammar, listening, hearing, dynamics.

Kirish

Til o'rganish kishilik jamiyatida bag'oyat muhim sohalardan hisoblanadi. Muloqot vositasi bo'lmish tilni tabiiy muhitda (oilada, jamoatchilik orasida) yoki uyushgan holda (darsda) amaliy egallash mumkin. Til hodisalariga oid bilimlar esa nazariy jihatdan o'rganiladi.

Ma'lumki, chet tilni o'rgatish-o'rganish muayyan jihatlari bilan ona tili va ikkinchi tildan keskin farqlanadi. Bu esa, o'z navbatida, tegishli chet til o'qitish texnologiyasini qo'llashni taqozo etadi. Xalqaro munosabatlar avj olgan zamonamizda tillami bilish, ayniqsa, ko'p tillilik (poliglossiya) ulkan ahamiyat kasb etmoqda. Chet til - bu xorijiy mamlakat tili. Respublikamizda G'arbiy Yevropa (ingliz, ispan, nemis, fransuz) tillari va Sharq (arab, turk, urdu, fors, xitoy, hind) tillari o'qitilmoqda. Ular ta'lim muassasalarining o'quv rejalaridan o'rin olgan. Uchala tilni o'qitish jarayoni turlicha kechadi: birinchidan, ona tilida tafakkur shakllanadi, o'zga

tillami o'rganish ulardagi fonetika, leksika va grammatikaga xos hususiyatlarni his etish bilan bog'liqdir; ikkinchidan, o'rganish tartibi ona tilidan boshlanib, undan keyin ikkinchi til va, nihoyat, chet tilga o'tiladi; uchinchidan, ona tili va ikkinchi til tabiiy vaziyatda, chet til esa sun'iy muhitda o'rganiladi. Chet tildagi muloqot, asosan, darsda muallim rahbarligida kechadi.

Asosiy qism:

O'rta umumiy ta'lim maktablarida chet til o'qitish metodikasi fani erishgan yutuqlarni egallash talabalar uchun quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- kelajak kasbiy faoliyatlariga puxta nazariy zamin tayyorlaydi;
- ta'limning zamonaviy metodlari, tashkiliy formalari va vositalari bilan atroflicha tanishtiradi;
- o'quvchilarning olgan metodik bilimlarini amaliyotda samarali qo'llay olishlari uchun ko'nikma va malakalar hosil qiladi;
- barcha fanlardan o'zlashtirgan nazariy bilim va amaliy malakalarini maktab ta'lim-tarbiya ishida ijodiy tatbiq etishga ko'maklashadi.

Metodika institut (universitet)da berilgan bilimlar yig'indisi bilan maktab tajribasi orasidagi „ko'prik“ vazifasini o'tovchi fandır. Leksiya va amaliy mashg'ulotlarda chet til o'qitish qonuniyatlari bayon etiladi, metodika faniga ta'limning xususiy nazariyasi sifatida qarash shakllantiriladi.

Til o'qitish metodikasiga bag'ishlangan yozma manbalar va muallimlarning kundalik muloqotlarida „o'qish texnikasi“, „yozish texnikasi“ kabi terminlar tez-tez uchrab turadi. O'qish texnikasi deganda, harf birikmasining tovush bilan munosabati, yozish texnikasida esa harfning yozilish qoidalari tushuniladi. Ushbu terminlar qatori „o'qilish qoidasi“, „yozilish qoidasi“ singari sinonimlar ham ishlatiladi. Bu ikki metodik termin qatoriga „talaffuz texnikasi“ni qo'shish o'rinlidir. Uni, boshqacha qilib, „artikulatsiya qoidasi“ deyish ham mumkin. Shunday qilib, til materialini egallashda aytish (talaffuz)ni, o'qishni va yozishni ham o'zlashtirish bilan mashg'ul bo'linadi va har uchalasini biriktirib, yagona termin - „til texnikasi“ nomi bilan yuritiladi.

Til materiali (leksika, grammatika, talaffuz)ning nutq faoliyati turlari bo'lmish gapirish va tinglashda (eshitish-talaffuz etish), o'qishda (o'qilish, ya'ni harf-tovush munosabati) va yozuvda (yozilish) qoidalari til texnikasi demakdir. Til materiali, bir tomondan, real voqelikda mavjud hodisalar bo'lib, ulami sezgilar yordamida aytish, eshitish, ko'rish va yozish mumkin, ikkinchi tomondan esa, nutq faoliyati turlarida idrok etib tushunish mumkin. Birinchisi - til materialining texnikasini tashkil etadi,

ikkinchisi - og'zaki va yozma nutqda fikr bayon qilish yoki o'zga shaxs fikrini idrok etib tushunish omili sifatida namoyon bo'ladi.

Xullas, og'zaki dialog va monolog nutq tovushlar (fonemalar)dan tarkib topsa, yozma nutq harflar (grafemalar)ni o'z ichiga oladi. Ulardagi fonema-grafema munosabati o 'qilish qoidalari majmuasini vujudga keltiradi.

Chet til o'rganishni mashqlar bajarishdan iborat jarayondir deyilsa, mubolag'a yoki xato bo'lmaydi. Bu - mashqning dinamika (harakat) tarafi. Uning statika (holat) jihati - darslikda o 'quv material tarzida tashkil etilganligidadir.

Statikadagi mashq deganda, chet til darsligida muayyan raqam yoki harf bilan belgilangan yoki maxsus ajratib ko'rsatilgan, ikki qismdan iborat, dars tarkibini tashkil etadigan o 'quv-metodik kategoriya tushuniladi. Mashqning qismlari metodik adabiyotlarda „mashq talabi (sarlavhasi)“ va „mashq material“ deb yuritiladi. Mashq material darslikda yozilgan (harf, so'z, jumla, grafik matn) yoki o'quvchi nutqining mahsuli (tovush, so'z, jumla, og'zaki matn) bo'lishi mumkin.

Dinamikadagi mashq - chet tilda o 'quvchi bajaradigan, harf yozish yoki tovushni talaffuz etishdan tortib, to matnni idrok etib tushunish yoki o'z fikrini bemalol bayon etishgacha bo'lgan o'quv amalidir.

Xulosa

Ingliz tilini o'qitishda ta'lim sohalarida erishilgan yutuqlarni amaliyotga joriy qilish, o'quvchilarga barcha xorijiy tillarni o'rganishda oson va sodda usulda o'rgatish bugungi kunning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Hozirda o'qituvchi o'z faoliyati davomida foydalana olishi mumkin bo'lgan ulkan tajribalar bazasi shakllangan va u kundand-kunga yanada boyib bormoqda. Shunday ekan albatta o'quvchi-yoshlarimiz zamon talablariga javob bera oladigan darajada xorijiy tillarni o'zlashtirishi bu o'rgatuvchi ustoz va o'rganuvchi o'quvchilarimizning eng katta yutug'i hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе. - М.: Просвещение, 1991.
2. J.Jalolov. Chet til o'qitish metodikasi. –Т.: 2012.
3. Hoshimov O '., Yoqubov I. Ingliz tili o'qitish metodikasi. - Т.: Sharq, 2003.
4. Тальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам: Пособие для учителя. - 2-е изд. - М.: АРКТИ, 2003.
5. www.ziyo.net.